

ЗАКОН

О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ЗАПОШЉАВАЊУ И ОСИГУРАЊУ ЗА СЛУЧАЈ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ

Члан 1.

У Закону о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10), у члану 53. додаје се нови став 4. који гласи:

„Незапослени кога је Национална служба упутила на додатно образовање и обуку, у зависности од врсте активности опредељене Акционим планом, остварује право на новчану помоћ, у висини која не може да буде виша од 80% нити нижа од 30% минималне зараде без пореза и доприноса утврђене у складу са прописима о раду, уколико не остварује право на новчану помоћ по другом основу. О висини новчане помоћи по појединим активностима одлучује Управни одбор.”

Досадашњи став 4. постаје став 5.

Члан 2.

Члан 70. мења се и гласи:

„Члан 70.

Новчана накнада са припадајућим доприносима утврђује се у висини од 50% основице из члана 69. овог закона и усклађује се са растом минималне зараде, без пореза и доприноса по радном часу, утврђене у складу са прописима о раду, за месец у којем се врши исплата новчане накнаде.

Новчана накнада из става 1. овог члана умањена за припадајуће доприносе не може бити виша од 160%, нити нижа од 80% минималне зараде без пореза и доприноса утврђене у складу са прописима о раду, за месец у којем се врши исплата новчане накнаде.

Новчана накнада из ст. 1. и 2. овог члана утврђује се и исплаћује у односу на просечан месечан број радних часова на годишњем нивоу.”

Члан 3.

Члан 74. мења се и гласи:

„Члан 74.

Новчана накнада, без доприноса за обавезно социјално осигурање, може да се исплати у једнократном износу, као подршка samozapošljavanju, на захтев незапосленог, у складу са општим актом Националне службе.”

Члан 4.

У члану 75. став 1. речи: „за које мирују права по основу незапослености, и то” бришу се.

После става 2. додаје се став 3. који гласи:

„Права и обавезе по основу незапослености мирују за случајеве из става 1. тач. 2–4. овог члана.”

Члан 5.

У члану 78. став 3. после речи: „накнаде” додају се запета и речи: „изузев у случајевима када је новчана накнада утврђена у минималном, односно максималном износу када је основица на коју се плаћају доприноси износ новчане накнаде увећан за припадајуће доприносе за обавезно социјално осигурање”.

Члан 6.

Лица која су до дана ступања на снагу овог закона остварила права у складу са прописима и општим актима који су били на снази до дана ступања на снагу овог закона, остварују права у обиму и на начин утврђен тим прописима и општим актима.

Члан 7.

Национална служба ускладиће општа акта са овим законом у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу.

Члан 8.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНО ПРАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. тачка 8. Устава Републике Србије, према коме Република Србија, поред осталог, уређује и обезбеђује систем у области запошљавања.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Основни разлог за доношење овог закона јесте детаљније уређивање појединих питања у циљу ефикаснијег спровођења прописа у пракси. Наиме, у пракси се поставља питање утврђивања висине новчане накнаде и припадајућих доприноса за обавезно социјално осигурање, поготово када се ради о минималном, односно максималном износу овог права. Постојећим законом ово питање уређено је тако да се новчана накнада утврђује у висини од 50% основице утврђене законом, али да не може бити виша од 160% нити нижа од 80% минималне зараде утврђене у складу са прописима о раду за месец у којем се врши исплата новчане накнаде. Истовремено утврђено је да корисник новчане накнаде има право на здравствено и пензијско и инвалидско осигурање за време остваривања права на новчану накнаду. Посебним чланом регулисано је да су доприноси за здравствено и пензијско и инвалидско осигурање садржани у новчаној накнади и плаћају се на терет лица које прима новчану накнаду, а да је основица на коју се плаћају доприноси износ новчане накнаде.

Потребно је имати у виду да одредбама Закона о раду није дефинисана минимална зарада, него је утврђује Социјално-економски савет и то у нето износу, без припадајућих доприноса. При утврђивању минималне зараде полази се нарочито од: трошкова живота, кретања просечне зараде у Републици Србији, егзистенцијалних и социјалних потреба запослених и њихове породице, стопе незапослености, кретања запослености на тржишту рада и општег нивоа економске развијености Републике Србије. Минимална зарада утврђује се по радном часу, за период од најмање шест месеци и не може бити нижа од минималне зараде утврђене одлуком Социјално-економског савета за период који претходи периоду за који се утврђује минимална зарада.

Постојећа одредба Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 88/10, у даљем тексту: Закон) није довољно прецизна и оставља могућност различитог тумачења о начину утврђивања висине новчане накнаде и обрачуна основице за уплату доприноса за обавезно социјално осигурање, као и у погледу усклађивања утврђеног износа са изменом минималне зараде. Како се минимална зарада утврђује у нето износу по радном часу потребно је да се утврди минимални износ новчане накнаде у нето износу која ће обезбедити егзистенцијално-социјални минимум незапосленог лица – корисника права на новчану накнаду. Предложено решење о усклађивању новчане накнаде са растом минималне зараде без пореза и доприноса, има за циљ да се исплата овог давања изједначи са другим давањима из социјалног осигурања.

Даље, предложено решење да новчана накнада умањена за припадајуће доприносе не може бити виша од 160%, нити нижа од 80% нето минималне зараде, без пореза и доприноса, утврђена у складу са прописима о раду, за месец у којем се врши исплата новчане накнаде намеће потребу прецизирања да овако утврђена новчана накнада увећана за припадајуће доприносе за

обавезно социјално осигурање представља основицу на коју се плаћају доприноси.

Висина новчане накнаде, као и њен минималан и максималан износ утврђује се и исплаћује у односу на просечан месечан број радних часова на годишњем нивоу.

Коначно, као једно од права за време трајања мера додатног образовања и обуке поред трошкова уџбеника и превоза, предлаже се и новчана помоћ, о чијој би висини одлучивао Управни одбор Националне службе у складу са расположивим средствима и бројем лица која би била обухваћена овом мером. Наиме, додатно образовање и обука подразумевају низ мера које имају за циљ оспособљавање за самосталан рад у струци незапослених лица, стручну праксу, различите врсте обука и сл. У зависности од врсте програма и нивоа образовања незапосленог лица, програми обучавања трају и до 6 месеци, а програми оспособљавања за самосталан рад у струци и до 2 године. Програми се реализују у реалном радном окружењу код послодавца и најчешће подразумевају стицање практичних знања и радно ангажовање у пуном радном времену. Такође, програми преквалификације лица већином се односе на стицање знања и вештина из области електротехнике, текстилства, пољопривреде, производње и прераде хране, машинства и обраде метала, дакле подразумевају значајан физички напор и труд. За време оспособљавања/обучавања (рада код послодавца) лице и даље има статус незапосленог лица и не добија зараду нити остварује права из радног односа.

Сходно наведеном, новчана помоћ коју би Национална служба давала незапосленом лицу пре свега би била у функцији: мотивације лица за укључивање и останак на програму, покривања трошкова које лице има за време оспособљавања/обучавања, симболичне компензације за допринос који лице остварује радећи код послодавца пуно радно време.

Дакле, интерес је и укљученог лица, а и послодавца да се омогући право на новчану помоћ, јер ће лица бити у извесној мери социјално збринута, док ће послодавци бити више мотивисани да таква лица укључе у поједине мере, имајући у виду да неће имати финансијских оптерећења према њима. Крајњи ефекат је да ће више лица бити квалитетније обучено, те да ће се лакше укључити у процес рада приликом запошљавања.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. овог закона врши се допуна члана 53. Закона у смислу обезбеђивања новчане помоћи незапосленом лицу којег Национална служба упуту на додатно образовање и обуку, у зависности од врсте програма додатног образовања и обуке. Врсту активности, односно програма додатног образовања и обуке, утврђује Влада, на годишњем нивоу, Акционим планом запошљавања, имајући у виду да је чланом 54. Закона уређено да се годишњи програм додатног образовања и обуке за потребе тржишта рада утврђује Акционим планом. Висину новчане помоћи утврђује Управни одбор Националне службе, у границама минимума и максимума права које је утврђено предложеном допуном основног текста Закона (новчана помоћ не може да буде виша од 80% нити нижа од 30% минималне зараде без пореза и доприноса утврђене у складу са прописима о раду), имајући у виду да је чланом 13. Закона уређено да тај орган, између осталог, одлучује о коришћењу средстава Националне службе. Са друге стране, висину ове помоћи је практично немогуће одредити на другачији начин, с обзиром да је укупан износ средстава за реализацију активне политике запошљавања непознат унапред, као што је непознато и колико

корисника је могуће обухватити појединим мерама – што се, у складу са чланом 42. Закона утврђује споразумом о учинку.

Чланом 2. овог закона мења се постојећи члан 70. Закона тако што се ближе одређује основица за утврђивање новчане накнаде за случај незапослености у случајевима утврђивања те накнаде у минималном, односно максималном износу, као и њено усклађивање са растом минималне зараде, која се, у складу са прописима о раду, утврђује одлуком Социјално-економског савета основаног за територију Републике. Предложеним изменама се новчана накнада утврђује у таквом износу, који се усклађује са износом нето минималне зараде (у случају измене висине минималне зараде за време трајања права на новчану накнаду).

Предложеним ставом 3. уређује се да се висина новчане накнаде, као и њен минималан и максималан износ утврђује и исплаћује у односу на просечан месечан број радних часова на годишњем нивоу

Чланом 3. овог закона мења се постојећи члан 74. у смислу појашњења износа новчане накнаде која се исплаћује у једнократном износу као подршка самозапошљавању и то тако да се новчана накнада у овом случају исплаћује без доприноса за обавезно социјално осигурање.

Чланом 4. овог закона врши се прецизирање мировања права по основу незапослености и обустављање исплате новчане накнаде за време наступања одређених околности (члан 75. Закона). Наиме, права за време незапослености не мирују за време трајања уговора о обављању привремених и повремених послова, с обзиром да лице може да тражи промену запослења и да на тај начин остварује право на посредовање при запошљавању и друга права која остварују лица са евиденције Националне службе. Али, за време трајања таквог уговора, као и у другим случајевима наведеним овим чланом закона, обуставља се исплата новчане накнаде.

Чланом 5. овог закона прецизно се уређује питање основице на коју се плаћају доприноси за обавезно социјално осигурање у случају остваривања права на новчану накнаду у износу који не представља минималан или максималан износ те накнаде, као и у случајевима остваривања права на новчану накнаду у минималном или максималном износу.

Чл. 6. и 7. овог закона уређен је прелазни режим и то тако да се до усклађивања начина рада и општих аката са одредбама овог закона примењују прописи донети на основу важећег закона, а да је Национална служба за запошљавање у обавези да начин рада и општа акта усклади са одредбама овог закона у року од шест месеци од дана његовог ступања на снагу.

Чланом 8. овог закона уређује се ступање на снагу закона у року од осам дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити додатна финансијска средства, имајући у виду да се средства за спровођење мера активне политике запошљавања обезбеђују на годишњем нивоу, а да се остваривање права на поједине мере омогућава у оквиру обезбеђених средстава.

Што се тиче новчане накнаде, обрачун и исплата ће се и у будућности вршити на идентичан начин, те додатна средства нису потребна.

V. АНАЛИЗА ЕФЕКТА ЗАКОНА

1) На кога ће и како ће највероватније утицати решења у закону?

Решења из овог закона ће позитивно утицати на незапослена лица укључена у поједине мере активне политике запошљавања-додатно образовање и обуку и послодавце који обучавају та лица. Наиме, ови корисници ће остварити право на новчану помоћ у току трајања права на додатно образовање и обуку, те ће бити у извесној мери социјално збринути, док ће послодавци бити више мотивисани да таква лица укључе у поједине мере, имајући у виду да неће имати финансијских оптерећења према њима. Крајњи ефекат је да ће више лица бити квалитетније обучено, те ће се лакше укључити у процес рада приликом запошљавања.

Са друге стране, у погледу остваривања права на новчану накнаду и прецизирања износа, као и основице за уплату доприноса за обавезно социјално осигурање, предложена решења утичу искључиво на кориснике те накнаде у смислу заштите њиховог права током трајања накнаде (усклађивање висине са изменама минималне зараде) и прецизног регулисања основице за уплату доприноса у различитим случајевима.

2) Какве трошкове ће примена закона створити грађанима и привреди (нарочито малим и средњим предузећима)?

Примена закона неће створити трошкове ни грађанима ни привреди, с обзиром да се овим прописом не уређује никаква нова финансијска обавеза привредним субјектима и грађанима, нити је потребно обезбедити додатна финансијска средства за спровођење овог закона.

3) Да ли су позитивне последице доношења закона такве да оправдавају трошкове које ће он створити?

Овај закон нема за последицу стварање трошкова, с обзиром да не предвиђа финансијске обавезе, а његово спровођење врши организација која је и до сада обављала исте послове - Национална служба за запошљавање, што значи да ни у смислу спровођења закона нема нових органа.

4) Да ли се законом подржава стварање нових привредних субјеката на тржишту и тржишна конкуренција?

Закон нема директног утицаја на стварање нових привредних субјеката и тржишну конкуренцију.

5) Да ли су све заинтересоване стране имале прилику да се изјасне о закону?

Закон је у поступку утврђивања послат на мишљење свим релевантним органима и Социјално-економском савету.

6) Које ће се мере током примене закона предузети да би се остварило оно што се доношењем закона намерава?

Након доношења закона, извршиће се обука запослених који обављају послове везане за измену закона у Националној служби за запошљавање, а извршиће се и измена општег акта којим се ближе уређују критеријуми и начин спровођења мера активне политике запошљавања.

VI. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Доношење овог закона се предлаже, у складу са чланом 167. Пословника Народне скупштине („Службени гласник РС”, бр. 52/10 и 13/11), по хитном поступку, како би се спречиле штетне последице по рад органа и

организација, као и остваривање права на новчану накнаду у смислу њене висине од стране више хиљада корисника (око 70.000).

Како је већ наведено, постојећа одредба Закона није довољно прецизна и оставља могућност различитог тумачења о начину утврђивања висине новчане накнаде и обрачуна основице за уплату доприноса за обавезно социјално осигурање, као и у погледу усклађивања утврђеног износа са изменом минималне зараде. Како се минимална зарада утврђује у нето износу по радном часу потребно је да се утврди минимални износ новчане накнаде у нето износу која ће обезбедити егзистенцијално-социјални минимум незапосленог лица – корисника права на новчану накнаду. Предложено решење о усклађивању новчане накнаде са растом минималне зараде без пореза и доприноса, има за циљ да се исплата овог давања изједначи са другим давањима из социјалног осигурања, а уколико се овај пропис не донесе по хитном поступку, корисници новчане накнаде би могли доћи у ситуацију да се ионако мале накнаде морају смањити за износ доприноса.